

HET GEBOUW DER NEDERLANDSCHE KOLONIALE AFDEELING.

De Nederlandsche koloniale afdeeling der Amsterdamsche Tentoonstelling, waaraan deze Catalogus uitsluitend gewijd is, werd geplaatst in een afzonderlijk daarvoor ingericht gebouw, omgeven door eene ruimte met verschillende bijgebouwen, in de Tweede Groep van den Catalogus, bl. 14 en vv. onder den naam van het „Koloniale park” beschreven. Op het daarbij gevoegde plan van het park is de vorm van het gebouw aangeduid; de hier bijgaande plaat geeft eene afbeelding van den voorgevel, die geteekend en gegraveerd werd toen de Tentoonstelling nog niet geheel gereed was, waardoor de voorstelling wat de omgeving betreft niet volkomen aan de werkelijkheid beantwoordt.

Het geheele gebouw neemt eene ruimte in van 4200 □ M. De breedte van den voorgevel, ten bedrage van 60 meters, blijft in het gebouw zelf slechts over eene diepte van 25 meters behouden, daarna is de breedte over eene lengte van 70 meters tot 36 meters beperkt. De verschillende overkappingen zijn door voor-, achter- en zijgevels ingesloten. Het gebouw is opgetrokken naar de plannen en teekeningen van den daartoe door het Hoofdc Comité benoemden Architect Ary Willem Stortenbeker.

De Architect heeft gemeend aan het gebouw, met het oog op zijne bestemming, een Oostersch karakter te moeten geven, en ongetwijfeld te recht! Het is waar dat daarin ook aan de Nederlandsche Westindische koloniën eene plaats werd ingeruimd; doch over dit bezwaar moest worden heengestapt, dewijl er geene oplossing te vinden was van het probleem, om in het karakter van het gebouw uit drukken, dat het de schatten van Oost en

West beide, maar in zeer verschillende verhoudingen, binnen zijne wanden besloot. Het zoozeer ondergeschikte Amerikaansche element moest in dit opzicht aan het Aziatische worden opge-offerd.

Moeielijker was de vraag te beantwoorden, aan welke onder de zoo verschillende kunstrichtingen van het Oosten de voorkeur zou worden gegeven. De Chineesche, Hindoesche en Arabische beschaving hebben sedert eeuwen elkander in het gebied van den Indischen Archipel den voorrang betwist; de inboorlingen zelve hebben op het gebied der kunst niets zelfstandigs geleverd. Had de Indische Archipel een eigen bruikbaren bouwstijl gehad, dan had die ongetwijfeld moeten gekozen zijn; maar de inzage der Inleiding op lett. E der dertiende klasse, zal genoeg zijn om ieder te overtuigen, dat daaraan niet te denken viel.

De Chineesche stijl bleef van zelf buitengesloten door de overweging, dat de Chineezzen, hoe talrijk ook in den Indischen Archipel vertegenwoordigd, daar vreemdelingen gebleven zijn, die er hunne eigenaardigheden voor zich behielden en ze niet, of althans in zeer geringe mate, aan de inboorlingen hebben medegedeeld.

Meer was er voor den stijl te zeggen, waaraan Britsch-Indië zoovele heerlijke monumenten dankt. In de eerste eeuwen onzer jaartelling hebben de Hindoes talrijke koloniën naar den Indischen Archipel uitgezonden, Java, in menig opzicht het hoofdeiland, geheel overheerd, en hunne zegevierende banier ook op een aantal andere eilanden geplant; onberekenbaar groot is hun invloed op die eilanden-wereld geweest, en op Java althans heeft ook hunne kunst gebloeid en grootsche scheppingen tot stand gebracht, waarvan de overblijfselen ons nog met bewondering vervullen. Doch met den val van het Hindoerijk van Modjopahit is ook de Hindoe-kunststijl in Ned.-Indië weggekwynd. Hij was er nooit het eigendom der bevolking geworden; hij is er slechts vertegenwoordigd door puinhoopen. En die monumenten, waarvan nog eenig noemenswaardig deel den tand des tijds heeft verduurd, zijn, met enkele en nog twijfelachtige uitzonderingen, uitsluitend van religieusen aard, en bieden, wat de constructie betreft, niets bruikbaar voor een gebouw als hier vereischt werd; het grootste en schoonste van allen, de Boro Boedoer, met zijn open galerijen en omgangen en zijn volslagen gebrek aan ingesloten ruimten, zeker wel het allerminst.

De Islam heeft in den Indischen Archipel, in de eerste plaats op Java, op Siwaïsme en Boeddhisme een schier volkomen zegepraal bevochten, en wint er dagelijks veld onder de nog heidensche bevolking. De Islam heeft zich den Byzantijnschen

bouwstijl toegeëigend, dien naar eigen smaak en behoeften omgewerkt, en den dus ontstanen Moorschen stijl, niet slechts voor bedehuizen en tempels, maar ook voor paleizen en andere wereldlijke gebouwen aangewend, en daarbij een grooten rijkdom van fantastische ornamentiek ontwikkeld, met, wel is waar niet zeer diepzinnige, maar behagelijke constructie verbonden. Naar dien stijl, en niet naar dien der oude, niet meer verstaanbare Hindoe-monumenten, ziet thans ook de meer beschaafde bewoner van den Archipel om, in de zeldzame gevallen dat hij behoefte gevoelt zich boven de stijllooze onbeduidendheid der inlandsche gebouwen te verheffen. De asta of vorstelijke begraafplaats van Soemenep, de bekende villa van Raden Saleh, en hier en daar de versieringen aan de moskeeën aangebracht kunnen daarvan ten bewijze strekken.

Ik meen genoeg gezegd te hebben om de keuze van den architect te rechtvaardigen; trouwens, met zeer enkele uitzonderingen, wordt het gebouw der koloniale afdeling door landgenoot en vreemdeling als bevallig en smaakvol geprezen. Voor zoover den bouwmeester de Alhambra heeft voor den geest gezweeft, kon toch natuurlijk slechts van navolging uit de verte, van een zekere inspiratie door hare motieven sprake zijn. Elke poging om verder te gaan ware door de zoo geheel verschillende bestemming van het gebouw en de onvermijdelijke aanwending van eenige met die bestemming strookende versiering gewraakt.

In den voorgevel zijn, behalve het Nederlandsche wapen boven den ingang, de wapens van Batavia, Sumatra, Soerabaja en Suriname aangebracht; op de pilasters der zij- en achtergevels de wapens van eenige der meest bekende Gouverneurs-Generaal. In het voorportaal, wordt den binnentredende van de vloertegels in het Arabisch, laag-Maleisch en Nederlandsch het „welkom” toegeroepen, terwijl zij aan weerszijden dier inscriptie de wapens van Amsterdam en Batavia te aanschouwen geven. Die vloertegels, zoowel als de hier aanwezige muurtegels, zijn tevens geschikt om een denkbeeld te geven van het schoone fabrikaat der heeren Villeroy en Boch te Mettlach, die dezen bijzonder gepastten vorm voor de tentoonstelling hunner producten hebben gekozen. De wanden prijken verder met de portretten der Gouverneurs-Generaals (zie Klasse XIV, n°. 19), met een paar groote algemeene kaarten van Insulinde en met tropeeën van vlaggen en wapenen.

Treedt men uit het voorportaal het lichaam des gebouws binnen, dan bevindt men zich in een zuilengang van 12 meters breedte, aan weerszijden versierd met schilderijen van den

Javaanschen schilder Raden Saleh, van Payen, Beynon, Salm enz., en met wapenen en zegeteekenen, door goedgunstige machtiging van Z. M. den Koning uit het invalidenhuis te Bronbeek ter opluistering afgestaan. Gemelde gang leidt naar een cour of binnenhof, met divans omgeven, en met eene fontein in het midden, door den Architect in den stijl van het gebouw ontworpen en door de firma Broot te Delft vervaardigd. De meubelen en draperiën waarmede het binnenhof en de daarachter gelegen receptiekamer prijken zijn vervaardigd bij de firma Jansen en Zonen te Amsterdam. Ter stoffeering van de receptiekamer zijn prachtige Perzische tapijten aangeboden door de firma Th. Ziegler te Manchester en met dankbaarheid aanvaard. Bij de vele schilderijen, teekeningen en anderen kunstwerken die zuilengang, cour en ontvangkamer versieren, en een integreerend deel der Tentoonstelling uitmaken, heeft de firma Frans Buffa en Zonen fraaie portretten van HH. MM. den Koning en Koningin gevoegd, terwijl zij een exemplaar van het door haar uitgegeven plaatwerk „Java”, ook op de Tentoonstelling aanwezig (Kl. III, n°. 17 f), en eene verzameling gezichten van het Loo voor de bezoekers der ontvangkamer ter bezichtiging heeft nedergelegd.

De ruimte rechts van het voorportaal is ingenomen door Groep I, die links van het voorportaal en langs een deel van den zuilengang door Groep III. De overige ruimte langs den gang en terzijde van en achter de cour, die als het ware het centrum van het geheel vormt, is ingenomen door de omvangrijke tweede groep. Scherpe grenzen konden echter niet altijd tusschen de groepen getrokken worden. Om de inzendingen van dezelfde personen niet al te zeer uiteen te rukken, en aan het belangrijkste en aantrekkelijkste ook eene gunstige plaats te verleen, moest hier en daar op de eischen eener streng systematische orde inbreuk worden gemaakt.

P. J. VETH.
